

5) Ahlak Gelişimi

6-9 yaş arası:

* Bu yaş çocukları, şikayet etmeyi severler. Kuralları katı bir biçimde algırlar ve davranışın ardındaki niyeti henüz dikkate alamazlar.

* İyilik-kötülük kavramları öncelikle ana babaya göre gelişir. Bir davranış, anne-babanın fikrine göre iyi veya kötü sayılır. “Söz dinlemek ve yardım etmek iyidir.”, “Başkalarına zarar vermek fenadır.” gibi değer yargılarına varabilirler. Davranışlarının büyükler tarafından beğenilmesine önem verirler. Kusurlu görmek onları endişelendirir.

* Çocukların ahlaki yargılarında benmerkezcilik egemendir. Bu dönem “ceza-boyun eğme” evresidir. Kurallara, cezalandırılmamak için boyun eğilir, Kuralların doğruluğuna inanıldığı için değil. Davranışın doğru-yanlış olduğuna karar verirken, o davranışın sonuçlarına bakarlar. Cezalandırılmışlarsa yapılan davranış doğru değil, cezalandırılmamışlarsa doğrudur. Daha ileriki yaşlarda “bireysellik ya da çıkarıcılık” evresi başlar. Bu evrede de çocuklar bir davranışı kendi açısından yararlı buluyorsa, o davranış doğrudur. “Benim için faydalı olan her şey doğrudur.” anlayışı, ya da “Birine bir şey vermiş isem, onun da karşılığını vermesi gerekir.” şeklinde bir ahlak anlayışı egemendir. Eğitim ve sosyo-kültürel yönden az gelişmiş ülkelerde ne yazık ki insanların çoğunluğu, ahlak gelişimi açısından bu düzeyin üstüne çıkamazlar.

9-12 yaş arası:

* On iki yaş civarında benmerkezci yaklaşım yavaş yavaş yerini daha paylaşımcı bir bakış açısına bırakmaya başlar. Haklı olandan taraf olma erdemli bir davranış olarak algılanır. Bilişsel gelişime paralel olarak, insan ilişkilerinde daha felsefik bir bakış açısı geliştirebilirler. İnsan ilişkileri daha karmaşık gelmeye ve üzerinde düşünmeye değer olarak algılanmaya başlar.

* On yaşlarında başlayan bu dönemde birey, dış dünyaya ve olaylara kendi dışındaki bir bakış açısından yaklaşabilmeye başlamıştır. Bu evrede çocuğun ahlaki çıkarımları, kişiler arası ilişkilerdeki karşılıklı beklentiler çerçevesinde gerçekleşir. Birey kendisinden beklenen davranışı göstermenin doğru olduğu yargısındadır ve anne-babası, öğretmeni ve arkadaşlarının kendisinden beklediği gibi davranırsa, onların sevgisini kazanabileceği, onlar tarafından takdir edilerek kabul görebileceği düşüncesindedir.

Bergama Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Kasım 2014

İLKÖĞRETİM DÖNEMİ
ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

E-Bülten Sayı: 12

Kasım 2014

Son Çocukluk Dönemi (Okul çağı)

Çocuğun yuvadan çıkıp, dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı çağdır. İlkokul yıllarını içine alan bu dönem, ergenliğin ilk belirtilerinin başladığı yaşlarda son bulur. Bu dönemde yaşanan gelişim süreci beş basamakta incelenebilir. Bunlar;

- * Fiziksel-Motor Gelişim
- * Zihinsel (Bilişsel) Gelişim
- * Sosyal-Duygusal Gelişim
- * Cinsel Gelişim
- * Ahlak Gelişimi

Gelişimsel özellikler; kişiden kişiye, kültürden kültüre ve çağın değişen koşulları ile farklılıklar gösterir, ancak yine de ebeveynlere; çocuklarının neler yaşadığı ve ileriki dönemlerde ne gibi durumlarla karşılaşacağı konusunda önemli ipuçları verebilir. Ortaya çıkan sorunlara sağlıklı çözümler üretmek için gelişim dönemi özelliklerini bilmek önem taşır.

1) Fiziksel-Motor Gelişim:

6-9 yaş arası:

Bu dönemdeki çocuklar;

- * Büyüme hızını yitirmiştir.
- * Dengeleri yerindedir, el kol becerileri artmıştır.
- * Çok hareketlidirler. Davranışlarını kontrol altına almada güçlük çekerler.
- * Kendilerini zararlı aktivitelerden koruyamayabilirler. Bunun sebebi, hareketli oluşları, tehlikenin farkında olamayışları, kas kontrolünün zayıf oluşudur.
- * Fiziksel ve zihinsel çalışmalarda kolayca yorulurlar.
- * Etkinlik aralarında dinlenmeye ihtiyaçları vardır.
- * Büyük kas gelişimi, küçük kas gelişimine oranla daha iyidir. El becerileri yeterince gelişmediğinden yapılan işler kaba saba olur.
- * Küçük harf ve nesneleri görmede zorlanabilirler, görsel detayları rahatlıkla gözden kaçırabilirler.
- * Kemik gelişimi henüz tam olarak tamamlanmamıştır. Kemikleri kolayca çatlayabilir.
- * Ev dışı oyunlarının büyük önemi vardır. Yeni beden becerileri kazanmaya çalışırlar. Ağaca tırmanmaktan, ip atlamaktan, top, seksek ve bilye oynamaktan, kar ve buz üzerinde kaymaktan zevk alırlar.
- * Kendi sağlığını koruma işinde bazı sorumlulukları üzerlerine alabilirler. Havlu ve bardağını kullanmayı, havaya göre giyinmeyi, kalem veya parmağını ağzına sokmamayı, öz bakım becerilerini kazanırlar.

1) Fiziksel-Motor Gelişim

9-12 yaş arası:

* Bu yaşlarda erken gelişen çocuklar, ergenlik çağı gelişim özelliklerini göstermeye başlarlar. Fiziksel - hormonal değişiklikler başlar. Dış görünüş önem kazanır. Ayna karşısında geçirilen zaman artar, saçlara temizlik ve giysilere verilen önem öne çıkar.

* Kız çocuklarında adet kanamaları başlayabilir ya da buna hazırlık olarak çeşitli kas spazmları yaşanabilir. Erkek çocuklarda ergenlik belirtileri daha geç ortaya çıkar, vücut hormonal olarak kendini ergenlik dönemine hazırlamaya başlar, büyüme hızlanır.

* Kemiklerin hızlı büyümesinden kaynaklanan eklem ağrıları görülebilir. Boy, kilo gibi fiziksel unsurlar önem kazanır ve bunlarla ilgili kaygılar yaşanabilir.

* Küçük kasları iyi gelişmiştir. El işleri, müzik vb. çeşitli etkinliklerde daha başarılı olurlar. Ancak hızlı büyümeden kaynaklı sakarlıklar gözlenebilir.

2) Zihinsel (Bilişsel) Gelişim

6-9 yaş arası:

* Konuşma yeteneği, söz dağarcığı gelişmiştir. Zaman, uzay, sayı kavramları yerleşmiştir. Hayal-gerçek daha kolay ayırt edilir. Somut düşünceden soyut düşünceye geçişin ilk adımları atılır.

* Öğrenme-üretme güdüsü çok fazladır.

Bu çağ çocukları, konuşmaya, tekrarlamaya çok meraklıdır. Yazmaya ilgi ve merakları daha azdır.

* Çocuklar bu dönemde somut düşünme evresinde oldukları için, çoğunlukla görerek ve yaparak öğrenirler. Bu nedenle söylediklerinizden çok davranışlarınız önemlidir. "Sözcükleriniz" ve dolayısıyla "konuşmalarınız" soyuttur.

* İlişkilendirme ve bilgiliyi transfer etme becerisinden henüz yoksun oldukları için, saatlerce konuşmak yerine, doğruyu somut örnekler üzerinden göstermek daha anlaşılır olacaktır.

9-12 yaş arası:

* Yeteneklerde cinsiyet farkı görülmeye başlar. Kızlar sözel ; erkekler şekil - uzay ilişkileri-mekanik yeteneklerde daha iyidir.

* Bu devrenin sonunda soyut düşünme dönemi başlar. Seçenekleri görme yönünden gelişirler. Sosyal ilişkilerde bakış açısı gelişir. Fen bilimlerine olan ilgi, araştırma, parçaları birleştirme konusunda hevesli olmalarını sağlar. Bilgisayar, matematik, fen biimleri gibi konulara ilgi ve yeterlilik artar. Sosyal bilim alanlarında düşünmekten hoşlanabilirler.

* Parçaları birleştirme, bir olayın nedenlerini bulma gibi konular ilgilerini çeker. Yaratıcılık ve üretkenlik artar. Deney yapmaktan, doğa gözlemlerinden hoşlanırlar. Düşünme ve olayları algılama biçimleri giderek yetişkinlere benzemeye başlar.

3) Sosyal-Duygusal Gelişim

6-9 yaş arası:

* Bağımlılık azalmış, anne dünyanın ekseni olmaktan çıkmıştır.

* Sürekli öğrenmek, yeni şeyler denemek, üstünlük göstermek ister. Övünmeye bayılırlar. Arkadaşları arasında sıvrılmak çabasıdadırlar.

* En yakın arkadaşları kendi cinsindendir. Çağın sonuna doğru kız ve erkekler ayrı gruplar oluşturur, aralarında tartışmalar olabilir.

* Arkadaş ilişkileri iyi ise, okulu severler, ilişkilerinde sorun varsa okula gitmek istemeyebilirler. Arkadaşlarının düşüncelerini çok önemserler.

* Hemen hepsinde arkadaşları tarafından ilk tercih edilen kişi olma isteği vardır. Henüz kendini değerlendirmeye becerisine sahip değildir.

* Kavgaları ve sürtüşmeleri olur. Erkeklerin fiziksel saldırganlığı, kızların sözel saldırganlığı yeğlediği gözlenir. İçinde bulundukları grupta prim yapan davranışları fark edip benimseyebilirler ve bunlar acımasızca olabilir. Birbirinin kusurlarıyla alay edebilirler.

* Eleştirilere hassastır. Öğretmen, hayatlarındaki en önemli kişilerdendir. Ondand gelecek destek, övgü çok önemlidir. Bu yaş, çocuğun kendini kolayca "üretken" veya "beceriksiz" hissedeceği bir devredir.

* Yapılması istenilen şeyin, nasıl söylendiği önemlidir. Hemen heveslenirler ama bu hevesleri kısa sürer.

* Duygulara karşı hassastırlar. Özellikle yakınlarını "hayal kırıklığına uğratmaktan" çok korkarlar.

* Aile içindeki gerginlikten uç sonuçlar çıkarabilir, anne-babanın tartışmasını boşanmayla sonuçlanacağını düşünebilir; kendilerini suçlayabilirler.

* Korkuları cin, cadı gibi hayal mahsulü şeylerdir.

* Karanlıktan ürkerler.

* Sevilmemekten, annelerini kaybetmekten, okula geç kalmaktan, ödevlerini yetiştirememekten korkarlar.

* Dönemin sonuna doğru genel olarak korkular, endişeler azalır.

9-12 yaş arası:

* Bu yaşta arkadaşlık, gruba ait olma ve grupta tercih edilen biri olma önemlidir.

* Arkadaşlarını kaybetmekten korkarlar. arkadaş, sadece oyun oynanan kişi değil; sosyal destek alınabilecek, bireysel kararlarda etkili sırdaşlardır. Üç ya da daha çok kişi grupları tercih edilir. Telefon, msn ve mesaj trafiğinde gözle görülür bir artış olur.

* Duyguları anlama ve paylaşma becerisi artar. Vücut dilini daha iyi yorumlamaya başlarlar.

* İçinde bulunduğu gruptan olumlu ya da olumsuz fazlasıyla etkilenirler.

* Davranış problemleri bu yaşlarda, özellikle erkek çocuklarda, en yüksek düzeydedir. Fiziksel kavgalar, yaralanmalar görülebilir.

4) Cinsel Gelişim

6-9 yaş arası:

* Cinsel kimlik iyice belirmiştir. Kızlar kız özelliklerini, erkekler erkek özelliklerini, anne-baba ile özdeşim sonucu kazanmışlardır.

* Cinsel merakları yatışmıştır. Oyun çağındaki gibi soru sormazlar, cinsel konulardan kaçır gibidirler; ancak günümüzde artan uyarıcılar nedeniyle bu dönem eskisi kadar sakin ve uykuda geçmiyor.

* Hemcinsleriyle oyun oynasalar da, karşı cinsin ne yaptığını merak ederler. Zaman zaman karşı cinsten arkadaşlarının cinsiyet özellikleriyle ilgili merak gidecek oyunlar, şakalar ortaya çıkabilir.

9-12 yaş arası:

* Fiziksel ve hormonal değişimlere bağlı olarak; cinsel farklılıklara, karşı cinse ve genelde cinselliğe karşı ilgi ve soruları artar.

* Bu konuyla ilgili araştırmaları artar. Çeşitli kaynaklardan bilgi edinmeye çalışırlar. Edindikleri bilgiler arkadaş grubu içinde güç ve itibar sağlar.

* Cinsellik içeren sözler, şakalar, fıkralar kendi aralarında sohbet konusu oluşturur.